

Monumentnummer*: 526662

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **26 juni 2006**
Kadaster deel/nr **82737/32**

*Woonplaats** **Bunnik** *Gemeente** **Bunnik** *Provincie** **Utrecht**

Locatiennaam **Bunnik** *Locatieomschrijving*

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Utrecht	O			1195
Utrecht	O			1084
Utrecht	O			1037
Utrecht	O			1193
Bunnik	C			276
Bunnik	C			275
Bunnik	C			304
Bunnik	C			330
Utrecht	O			1194
Bunnik	C			254
Bunnik	C			252
Bunnik	C			305
Utrecht	O			1038
Bunnik	C			274
Bunnik	C			235
Utrecht	O			463
Bunnik	C			234

*Omschrijving***

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving onderdeel 2: HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats Nieuw Amelisweerd.

Het park van Nieuw Amelisweerd kent een lange geschiedenis. De middeleeuwse, omgrachte ridderhofstad werd in de jaren '80 van de 17de eeuw vervangen door een nieuw huis, dat buiten de gracht verrees op de plaats van het oude bouwhuis. De gracht met daarin de ruïne van het oude huis werd tot in de 19de eeuw gehandhaafd als een vijver met een klein eiland erin. De ruïne was blijkens oude afbeeldingen ingericht als tuin, met talrijke potten op de resten van het muurwerk. Met de bouw van een nieuw huis werd ook de omgeving rond het huis (opnieuw) ingericht. Voor en achter het huis werden bossen aangelegd, doorsneden door rechte lanen. Het lanenstelsel in het voorbos aan de overzijde van de Kromme Rijn (thans Markiezenbos geheten) had een zogenaamde ganzenvoetstructuur. Eén van deze lanen was gericht op de Domtoren. De oorspronkelijke toegangslaan maakte ook deel uit van deze structuur, deze is (deels) omgevormd tot een landschappelijke laan en nog steeds als toegangslaan in gebruik. De beide andere lanen zijn nagenoeg verdwenen, alleen van de zuidwestelijke laan resteren nog enkele laanbomen.

In opdracht van Henri Maximilien de St. Simon, markies de Sandricourt werden gedurende de tweede helft van de 18de eeuw "de Hoven en Plantaadjen nog zeer aanmerkelyk verbeterd en verfraaid". De aanleg van de zogenaamde sneeuw klokjeslaan, een zichtlaan door het voorbos in de as van het huis en parallel aan de oude toegangslaan (nog aanwezig, maar door overwoekering bedreigd), wordt aan de St. Simon toegeschreven, evenals enkele vroeg-landschappelijke elementen zoals de kleine slingerpaadjes door het voorbos, een open veld terzijde van de zichtlaan en de niet meer bestaande Zwitserse brug in het achterbos. Vermoedelijk werden ook de wilde hyacinten en sneeuw klokjes door De St. Simon geïntroduceerd en hij is mogelijk verantwoordelijk geweest voor de aanleg en transformatie van verschillende waterpartijen en voor de realisatie van het eilandje in de Kromme Rijn ten zuidwesten van het huis.

Een verkoopadvertentie uit 1810 geeft een gedetailleerd beeld van de buitenplaats op dat moment. Naast een tuinmanswoning met oranjerie wordt er gesproken over "Groote en wel aangelegde moestuinen, voorzien van vele en exquisite vruchtbomen twee kribben tot broeijerije. Een Wijngaard Bak en Menagerie geextendeerde Plantagien met zware opgaande bomen en hakhout. Twee Karssen en Appelboomgaarden. Twee Goudviskommen Vischrijke Gragten en Vijvers en fraaie Engelsche partijen groot tesamen 13 morgen 219 roeden." De moestuinen zijn nog steeds in gebruik, ze liggen op enige afstand ten zuiden van het huis en worden door een muur van het park gescheiden.

Omstreeks 1860 kreeg de buitenplaats in opdracht van Jhr. Henricus Paulus Cornelis Bosch van Drakestein haar huidige gedaante. Het huis werd verbouwd en verfraaid en de tuin- en parkaanleg werd volgens de laatste mode omgevormd in de late landschapsstijl, waarbij veel gezichten op schilderachtige plaatsen in de aanleg werden gerealiseerd. De oprijlaan werd iets naar het noorden verlegd. De oude brug die de oprijlaan over de Kromme Rijn voerde werd vervangen door de huidige en voorzien van decoratieve gietijzeren balustrades. Er werd in zuidwestelijke richting een belangrijke zichtas op de Kromme Rijn en het daar gelegen eilandje gerealiseerd. Op dit eilandje, dat bereikbaar was via een brug, werd een landschappelijke tuin aangelegd. Vanuit het huis waren voorts diverse zichtlijnen geprojecteerd over de Rijn (voorzijde) en richting de omringende bouw- en weilanden (achter en opzij). Voor de weilandengroep achter het huis werd in 1889 een nieuw ontwerp gemaakt door Leonard Springer, dit ontwerp is ten dele uitgevoerd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft het park veel schade opgelopen, de structuur werd echter niet aangetast. Het laat-landschappelijke park, zoals dat in de tweede helft van de 19de eeuw tot stand kwam met de daarin opgenomen formele en vroeg-landschappelijke elementen is vrij gaaf bewaard gebleven. Sinds de aankoop van de buitenplaats door de gemeente Utrecht in 1964 is het beleid gericht geweest op een zogenaamde "natuurlijke" ontwikkeling van grote delen van het park. De oorspronkelijke structuur

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

van slingerende wandelpaden door de bossen rond het huis heeft men met het oog op deze natuurlijke ontwikkeling bewust laten verdwijnen. De overgebleven paden zijn vrij toegankelijk. Sinds de jaren '70 ligt pal ten westen van Nieuw Amelisweerd de A27, als gevolg van de aanleg van deze weg is een deel van het landgoed verloren gegaan. De aanwezigheid van de weg heeft veel geluidsoverlast tot gevolg.

Waardering

De HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats Nieuw Amelisweerd is van algemeen belang:

- als representatief en fraai voorbeeld van een park in late landschapsstijl;
- als fraai voorbeeld van een landschapsarchitectonisch totaalconcept voor huis en park, in de tweede helft van de 19de eeuw onder meer door middel van zichtlijnen gerealiseerd;
- vanwege de vele zichtassen en gezichten vanaf het huis in het park en vice versa;
- vanwege de integratie van formele en vroeg-landschappelijke elementen in de aanleg;
- vanwege de ouderdom van de houtopstand, die deels teruggaat tot eind 17de eeuw;
- vanwege de aanwezigheid van een 18de-eeuwse tuinmuur;
- vanwege de visueel-ruimtelijke samenhang met de andere onderdelen van de buitenplaats;
- vanwege de visueel-ruimtelijke samenhang met de parken van Oud Amelisweerd en Rhijnauwen;
- als onderdeel van een groter groen gebied met belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden in de sterk verstedelijkte regio Utrecht.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg